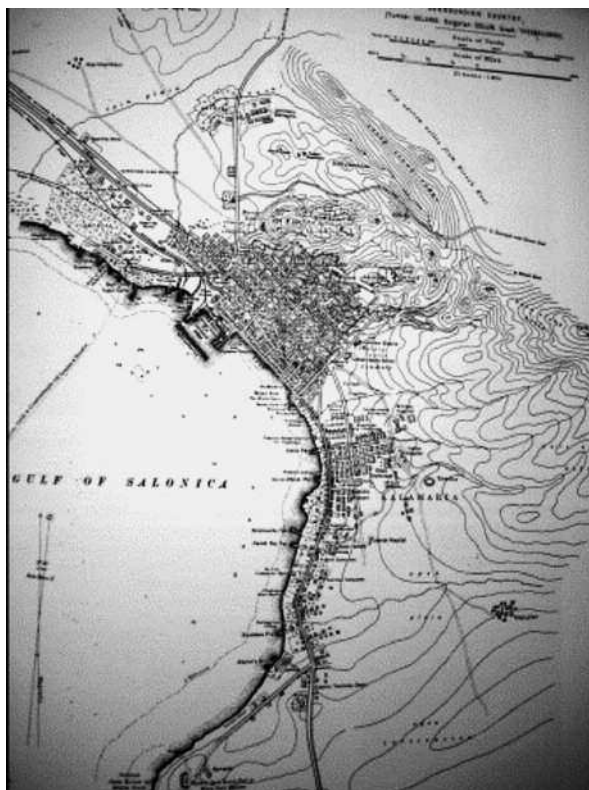

Νοσοκομεία της Θεσσαλονίκης τους τελευταίους αιώνες

Θ. Γερασιμίδης¹
Χ. Παπανικολάου²
Σ. Τσόκου³

Η Θεσσαλονίκη με περισσότερα από τα 2.300 χρόνια συνεχούς και αδιάλειπτης Ιστορίας, διατήρησε την εξαιρετική της σημασία στον ελληνικό αλλά και στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο, παρά τις όποιες δυσκολίες και τις εξαιρετικά δυσμενείς καταστάσεις τόσο με τους διαρκείς πολέμους, όσο και με τις συχνές επιδημίες, τη λειψυδρία, τους σεισμούς και ακόμη με τις θρησκευτικές έριδες.

Εδώ το ενδιαφέρον μας θα εστιασθεί στις υγειονομικές συνθήκες στην πόλη και περισσότερο στα νοσηλευτικά ιδρύματα. Τα αποτελέσματα της έρευνας είναι εκπληκτικά και ανατρέπουν ίσως την ιστορία της Ιατρικής περίθαλψης στην πόλη τόσο κατά τους πρώιμους και τους ύστερους μεσαιωνικούς χρόνους, όσο και κατά την Τουρκοκρατία και μεταγενέστερα. Υπάρχει αναφορά του Αδ. Αδαμαντίου στα βυζαντινά χρόνια ο οποίος γράφει: «**Πολυάριθμα δ' ήσαν και μεγαλοπρεπή τα δημόσια οικοδομήματα της πόλεως. Τοιαύτα ήσαν τα διάφορα ιδρύματα αγαθοεργίας ως πτωχοκομεία, νοσοκομεία, ορφανοτροφεία**». Κατά την Τουρκοκρατία, η άσκηση της Ιατρι-

Η Θεσσαλονίκη στις αρχές του 20ού αιώνα

¹ Ομ. Καθηγητής Χειρουργικής-Αγγειοχειρουργικής Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ

² Διδάκτωρ Ιατρικής ΑΠΘ Χειρουργός, τ. Διευθυντής Α' Χειρουργικής Κλινικής Ιπποκράτειο Νοσοκομείο

³ Διδάκτωρ Ιατρικής ΑΠΘ τ. Γραμματέας Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ

κής γινόταν κυρίως από πρακτικούς γιατρούς, αγύρτες, κομπογιαννίτες ή χεκίμηδες τόσο κατ' οίκον, όσο και καθ' οδόν και ήταν κυρίως υπό τον έλεγχο των Εβραίων. Κατά τα τελευταία χρόνια του 19^{ου} αι. το φαινόμενο αυτό εξασθενεί (αλλά δεν εξαφανίζεται) με την παρουσία πλέον διπλωματούχων γιατρών είτε από τα πανεπιστήμια της Ευρώπης (Παρίσι, Πίζα, Βιέννη) είτε από την Αυτοκρατορική Ιατρική Σχολή της Κωνσταντινούπολης είτε και από το Εθνικό Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Χτίζονται πια οργανωμένα νοσοκομεία και ευαγή ιδρύματα των διαφόρων Κοινοτήτων. Το 1883 υπάρχει μνεία της πρώτης ιδιωτικής κλινικής, χωρίς να κατονομάζεται ο ιδιοκτήτης της.

Τον Δεκέμβριο του 1883, ιδρύεται η **Ιατρική Εταιρεία Θεσσαλονίκης** από ιατρούς όλων των εθνικών συσσωματώσεων και Κοινοτήτων, με σκοπό «την ενημέρωση στις προόδους της επιστήμης και ανακοινώσεις των μελών της σε άξιες λόγου περιπτώσεις και συμβάματα ασθενών». Οι συνεδριάσεις γίνονταν στα Γαλλικά, στην αίθουσα της Ευρωπαϊκής Λέσχης ή Le circle de Salonique της οποίας πολλά μέλη ήταν γιατροί.

Τα Νοσοκομεία της Πόλης

1. **ΘΕΑΓΕΝΕΙΟ – ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**
(ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ)
2. **«ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ» ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ**
(ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, ΧΙΡΣ, ΔΑΪΚΟ)
3. **ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ**
(ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ, ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ, ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΠΟΡΩΝ, ΚΟΙΝΟ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ – ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ, HAMIDIYE, BELEDIYE)
4. **Γ. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ**
(ΓΕΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ, ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ)
5. **ΙΤΑΛΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ**
(ΛΟΙΜΩΔΩΝ – ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ)
6. **ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ**
(ΚΑΘΟΛΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ, ΓΑΛΛΙΚΟ, ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΤΟΥ ΕΛΕΟΥΣ)
7. **ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΧΕΠΑ**
8. **ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ**
9. **ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ**

10. **424 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ**
11. **ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΦΡΟΔΙΣΙΩΝ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΩΝ**
12. **ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ**

1. ΘΕΑΓΕΝΕΙΟ – ΑΝΤΙΚΑΡΚΙΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ)

Το παλαιό Θεαγένειο

Το **Θεαγένειο Νοσοκομείο**, είναι η συνέχεια του **Νοσοκομείου της Ελληνικής Κοινότητας** της Θεσσαλονίκης. Ονομάστηκε **Θεαγένειο** προς τιμή του Θεαγένους Χαρίση (1806-1866) ο οποίος με τη διαθήκη του προσέφερε χρήματα για την οικοδόμηση νέου νοσοκομείου.

Κάηκε το 1890 και μεταφέρθηκε με την ανέγερση νέου το 1893-94, στη σημερινή θέση έξω από τα ανατολικά τείχη σε ιδιόκτητο οικόπεδο στην περιοχή της Αγ. Τριάδος. Διώροφο, άνετο, σύγχρονο για την εποχή του με 34 κλίνες. Το 1909 με δωρεά Δ. Ιωαννίδη του Σιατιστεύος ανεγέρθησαν 2 νέα κτίσματα, ένα για χειρουργικά περιστατικά με 10 νέες κλίνες και ένα για μολυσματικά νοσήματα. Το Θεαγένειο εξυπηρετούσε τις ανάγκες κυρίως του ελληνικού πληθυσμού, περιθάλποντας περισσότερο ηλικιωμένους ασθενείς.

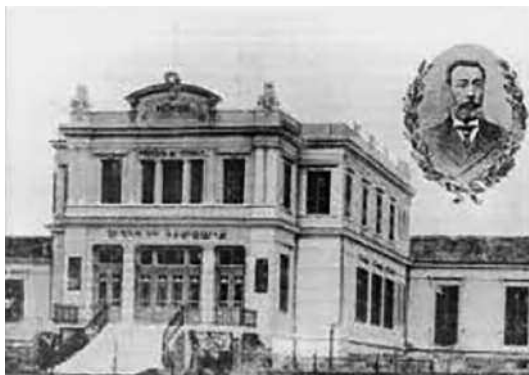
Το 1926 ανακαινισμένο παραδίδεται στον πραγματικό του σκοπό με Παθολογικό και Χειρουργικό τμήμα για την περίθαλψη απόρων ασθενών δωρεάν

όχι μόνον της Θεσσαλονίκης αλλά ολόκληρης της Μακεδονίας. Ανακαινίζεται εκ νέου το 1935. Στην κατοχή για να μην επιταχθεί από τους Γερμανούς λειτούργησε ως Νοσοκομείο του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού μέχρι το 1950, με Παθολογικό, Παιδιατρικό, Χειρουργικό, ΩΡΛ και Οφθαλμολογικό Τμήμα. Μετά την έναρξη λειτουργίας της Ιατρικής Σχολής της Θεσσαλονίκης φιλοξενούνταν σ' αυτό και η Πανεπιστημιακή Παιδιατρική Κλινική μέχρι το 1955. Το 1957 με αισθητή την έλλειψη ανάλογου νοσοκομείου και με προσπάθειες του **Καθηγητή Αλέξανδρου Συμεωνίδη**, άλλαξε χαρακτήρα, μετονομάστηκε σε Αντικαρκινικό Ινστιτούτο. Το 1985 παύει η λειτουργία του ως αυτόνομου και εντάσσεται στο ΕΣΥ ως ειδικό αντικαρκινικό νοσοκομείο και παίρνει τη σημερινή ονομασία του «**Θεαγένειο Αντικαρκινικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης**». Σήμερα το Νοσοκομείο είναι δυνάμει 365 κλινών.

2. ΤΟ «ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ» ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ, ΧΙΡΣ, ΛΑΪΚΟ)

Το «Ιπποκράτειο» Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης προέκυψε από τη συνένωση δύο (2) Νοσοκομείων: του τέως «Ιπποκρατείου» και του τέως «Η Αγία Σοφία».

Το τέως «Ιπποκράτειο»

Το τέως «Ιπποκράτειο» Νοσοκομείο ήταν διάδοχο του Νοσοκομείου «Χιρς», η ανέγερση του οποίου, σε σχέδια του Ιταλού αρχιτέκτονα Πιέρο Αριγκόνι, ξεκίνησε το 1904 και τέθηκε σε λειτουργία στις 4 Μαΐου του 1908. Το Νοσοκομείο «Χιρς» ήταν προσωπικό έργο του ιατρού **Μωύς Μισραχί**, εγγονού του Λάζαρου Αλλατίνι και ανειψιού του ιατρού Μωύς Αλλατίνι. Ο Μισραχί, αφού κατόρθωσε να εξασφαλίσει για την ανέγερση του Νοσοκο-

μείου 200.000 χρυσά φράγκα από τη **Βαρόνη Κλάρα Χιρς**, σύζυγο του **Βαρόνου Μωρίς Χιρς**, Εβραίου τραπεζίτη στην Αυστρία, επέβλεψε προσωπικά στο σχεδιασμό και την κατασκευή του, οργάνωσε τη διοίκηση και λειτουργία του και κατάφερε να βρει τους απαιτούμενους υπόλοιπους πόρους.

Το κλασικό κτήριο του Νοσοκομείου, κτισμένο σε ιδιαίτερα μεγάλο χώρο, είχε τότε 97 ανεπτυγμένες κλίνες, από τις οποίες οι μισές προσφέρονταν δωρεάν για τους φτωχούς, και λειτουργούσαν σ' αυτό πέντε (5) Κλινικές, Παθολογική, Χειρουργική, Γυναικολογική, Ωτορινολαρυγγολογική, Οφθαλμολογική, και δύο (2) Εργαστήρια, Μικροβιολογικό και Ακτινολογικό.

Το Νοσοκομείο «Χιρς» λειτούργησε συνεχώς από το 1908 μέχρι το 1941. Κατά τη διάρκεια των δυο παγκοσμίων πολέμων, χρησιμοποιήθηκε ως στρατιωτικό νοσοκομείο, είτε από συμμαχικά στρατεύματα κατά τον ΑΠΠ, είτε από κατοχικά γερμανικά κατά τον ΒΠΠ.

Στις αρχές του 1950, μεταφέρεται στο κτήριο του Νοσοκομείου αυτού το «Λαϊκό» Νοσοκομείο. Το 1951, η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης παραχώρησε το Νοσοκομείο «Χιρς» στο Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο στη συνέχεια μετονομάστηκε σε «Ιπποκράτειο» Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης.

Το τέως «Η Αγία Σοφία» Ρωσικό Νοσοκομείο

Ρωσικό Νοσοκομείο, 1922

Ο Μιώς Μισρακί γεννήθηκε το 1853 και ήταν γιος του Αβραάμ και της Μιμίκας, κόρης του γιατρού Μιώς Άλλατίνι (1800-1882). Σπούδασε ιατρική στο Παρίσι και άσκησε το λειτούργημα για 34 χρόνια με ειδικότητα στη γυναικολογία, και με τεράστια κοινωνική προσφορά. Κορυφαίο έργο του ήταν η ίδρυση και οργάνωση του νοσοκομείου Χίρς, που εγκαινιάστηκε το 1908. Το 1910 εκδόθηκε στο Παρίσι το βιβλίο του *Traitement de l'avortement* (=Αντιμετώπιση της αποβολής εμβρύου). Ο Μισρακί πέθανε στις 10 Ιουνίου του 1910

Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων που ανέπτυξαν στο τέλος του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα οι διάφορες Κοινότητες της Θεσσαλονίκης, η Ρωσική Κοινότητα έκτισε και αυτή το 1907 το δικό της Νοσοκομείο, το «**Ρωσικό Νοσοκομείο**».

Εγκαινιάστηκε τον Ιανουάριο 1910 από τον γενικό πρόξενο της Ρωσίας. Υπάρχει περιγραφή του 1916 σύμφωνα με την οποία ήταν «**διώροφο κτίριο, περιλαμβάνον 16 κλίνες μετά χειρουργείον, μικροβιολογικού εργαστηρίου και χημείου, θερμαινόμενον διά κεντρικής θερμάνσεως μετά θερμού ύδατος, απαστράπτον εκ καθαριότητας και εκπληρούν πάντας τους κανόνες της υγιεινής**»⁴.

Το 1924, μετά την αναγνώριση της Σοβιετικής Ρωσίας από την Ελλάδα, το νοσοκομείο με όλο του τον εξοπλισμό παραχωρήθηκε στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό ως θεραπευτήριο. Το 1925 το Ελληνικό Δημόσιο μετονόμασε το κτήριο του «Ρωσικού Νοσοκομείου» σε «**Μακεδονική Μαιευτική Κλινική**» και πρώτος επιστημονικός και διοικητικός διευθυντής της διετέλεσε ο γνωστός μαιευτήρας-γυναικολόγος και πολιτικός **Ιωάννης Πασσαλίδης**. Το 1939 μετονομάστηκε σε «**Δημόσιο Μαιευτήριο**» και σ' αυτό εγκαταστάθηκε μετέπειτα η πανεπιστημιακή Μαιευτική-Γυναικολογική Κλινική της νεοϊδρυθείσας το 1942 Ιατρικής Σχολής του Αριστοτελείου

Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Με αυτό το όνομα λειτούργησε μέχρι το 1975.

Την περίοδο 1970-1974 κτίζεται στον χώρο του Ιπποκρατείου ένα νέο Νοσοκομείο, στο οποίο μεταφέρεται το 1975 το «Δημόσιο Μαιευτήριο» και με την εγκατάσταση και άλλων κλινικών μετονομάζεται σε Γενικό Νοσοκομείο «**Η Αγία Σοφία**». Οι ανεπτυγμένες του κλίνες είναι 390.

Το νέο «**Ιπποκράτειο**» Νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης

Το 1983, τα δύο Γενικά Νοσοκομεία της πόλης, «Ιπποκράτειο» και «**Η Αγία Σοφία**», συγχωνεύονται και συγκροτούν το **Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης «Ιπποκράτειο**», με τη δύναμη ανεπτυγμένων κλινών του νέου Νοσοκομείου να φθάνει στις 806.

Η σημερινή κατάσταση

Το «Ιπποκράτειο» Γενικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης το 2002 είχε ανεπτυγμένες 1.025 κλίνες και λειτούργουσαν σ' αυτό Κλινικές, Εργαστήρια και Μονάδες τόσο πανεπιστημιακές, όσο και του ΕΣΥ, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας, κυρίως, περιθαλψης.

Σήμερα διαθέτει περίπου 900 κλίνες.

3. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ, ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ, ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΠΟΡΩΝ, ΚΟΙΝΟ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΟΣΟΚΟ- ΜΕΙΟ – ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟ- ΜΕΙΟ, HAMIDIYE, BELEDIYE)

Το Νοσοκομείο την ημέρα των εγκαινίων του

Πριν τα μέσα περίπου του 19^{ου} αι., έγινε φανερό ότι η ανάγκη για νοσηλεία ασθενών σε νοσοκομεία στη Θεσσαλονίκη είναι επιτακτική και οι συνθήκες και η κατάσταση που διαμορφώνονται έχουν αλλάξει. Είναι προφανές ότι από το 1840 περίπου, η Οθωμανική Πολιτεία είχε μεριμνήσει για τη δημιουργία «*Κοινού της πόλεως Θεραπευτηρίου*». Η επιτακτική ανάγκη δημιουργίας νέου *Δημοτικού-Κοινοτικού Νοσοκομείου* άρχισε να πραγματοποιείται τους τελευταίους μήνες του 1902 με την έναρξη της κατασκευής του με πρωτοβουλία του Δημάρχου *Χουλουσή Βέη*. Υγειονομικός επιβλέπων ο *Μούς Μισραχί* και αρχιτέκτονας ο *Ξενοφών Παιονίδης*. Το μεγαλοπρεπές οικοδόμημα τελειώνει το καλοκαίρι του 1904 και εγκαινιάζεται στις 19 Αυγούστου (Φωτ.). Το νοσοκομείο κτίζεται για την εξυπηρέτηση του τουρκικού κυρίως πληθυσμού, που τότε ανερχόταν στις 35.000 με 40.000 περίπου. Ονομάζεται *Χαμηδιέ* προς τιμή του Σουλτάνου και από τον Σεπτέμβριο ως Διευθυντής του χειρουργικού τμήματος και Αρχιχειρουργός του Νοσοκομείου τοποθετείται ο *Παναγιώτης Οικονόμου*. Συνολικά είχε 100 κλίνες, παθολογικό τμήμα, τμήμα οφθαλμικών παθήσεων καθώς και φυματιώντων. Η «*αίθουσα των εγχειρήσεων*» θεωρείται η ψυχή του Νοσοκομείου «*Τελειοτάτη, αν όχι μοναδική μεταξύ των αρίστων της Ανατολής με πληρεστάτη συλλογή χειρουργικών εργαλείων ανταποκρινόμενη προς όλες τις απαιτήσεις της Επιστήμης*». Υπάρχει χώρος για

οφθαλμικές επεμβάσεις, όπως επίσης και για οφθαλμολογικές. Από τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Φεβρουάριο της επόμενης χρονιάς ο Π. Οικονόμου εκτελεί «*150 δυσκολωτάτας και σπανιωτάτας εγχειρήσεις*».

Μετά την απελευθέρωση (1912) περιήλθε στον Δήμο Θεσσαλονίκης και λειτούργησε ως *Δημοτικό Νοσοκομείο*.

Στην περιγραφή του ο κ. Ν. Κυριαζίδης αναφέρει ότι το 1916 «περιλαμβάνει 200 κλίνες, ένα χειρουργείον και μικρόν μικροβιολογικόν εργαστήριον. Στερείται όμως απολυμαντικού κλιβάνου».

Με την ίδρυση της Ιατρικής Σχολής ιδρύονται και πανεπιστημιακές κλινικές που φιλοξενούνται στο Νοσοκομείο.

4. Γ. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ (ΓΕΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ)

Το σημερινό νοσοκομείο *Γ. Γεννηματάς* αποτελεί σχετικά νεότερο νοσηλευτικό ίδρυμα στη Θεσσαλονίκη. Αποτελεί μετεξέλιξη νοσοκομείου του *Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού* και στη συνέχεια του *Κεντρικού Νοσοκομείου Προσφύγων*. Το κτήριο ανεγέρθηκε στο τέλος του 19^{ου} αιώνα για Οθωμανική Σχολή Έφιππης Χωροφυλακής.

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός (ΕΕΣ) που αρχίζει τη δράση του στη Θεσσαλονίκη από την αρχή της απελευθέρωσης, στεγάζεται το 1915 στο κτήριο αυτό και το μετατρέπει σε νοσοκομείο με την επωνυμία *Γ' Στρατιωτικό Νοσοκομείο* Ερυθρού Σταυρού δυναμικότητας 400 περίπου κλινών. Έτσι εξακολουθεί μέχρι το 1918 και περιθάλπει τραυματίες πολέμου, πρόσφυγες και το 1917 πυροπαθείς. Το 1919 μετά από συνεννόηση του ΕΕΣ και του Υπουργείου Υγειονομίας, το νοσοκομείο παραδόθηκε στη Στρατιωτική Υγειονομική Υπηρεσία.

Το 1922, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή, ανακαινίζεται και εξοπλίζεται και εγκαινιάζεται με την επωνυμία «*Κεντρικό Νοσοκομείο Προσφύγων*»

Φωτογραφία από συλλογή Α. Σούπαρη

και 220 κρεβάτια. Αργότερα λειτουργεί ως Κεντρικό Νοσοκομείο με τμήματα: Παθολογικό, Παιδιατρικό, Χειρουργικό, ΩΡΛ, Οφθαλμολογικό, Ουρολογικό, Ακτινολογικό, Ορθοπαιδικό, Μικροβιολογικό.

Το 1941 επιτάσσεται το κτήριο από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής και το Νοσοκομείο μεταφέρεται στην Καλαμαριά και στεγάζεται στο ίδρυμα «**Αλητόπαιδος**». Σ' αυτό μέχρι το 1945, στεγάστηκαν όλες οι κλινικές του Νοσοκομείου, κρατικές και πανεπιστημιακές. Μετά την απελευθέρωση το νοσοκομείο επανέρχεται και λειτουργεί με τη σημερινή του μορφή.

5. ΙΤΑΛΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

(ΛΟΙΜΩΛΩΝ – ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ)

Το Νοσοκομείο σε παλαιά κάρτα

Κτίσθηκε το 1893-94 με έξοδα της Ιταλικής Κυβέρνησης από τον αρχιτέκτονα **Πιέρο Αριγκόνι** και για λογαριασμό της Ένωσης Ιταλών Ιεραποστόλων. Λόγω ελλείψεως εξοπλισμού άρχισε να λειτουργεί μετά το 1895 και συνέχισε μέχρι το 1944 ως **Ιταλικό Γενικό Νοσοκομείο**. Συντηρείτο από δωρεές πλούσιων Ιταλών και ο πρώτος Διευθυντής ήταν ο **Φόσκολο**. Το 1945 μετατράπηκε σε Κρατικό Νοσοκομείο Λοιμωδών Νόσων. Προσπάθεια εξαγοράς του που έγινε από το Ελληνικό Δημόσιο το 1950 απέτυχε. Σήμερα είναι κλειστό. Ανήκει στο ιταλικό κράτος.

6. ΑΓΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

Το Νοσοκομείο αυτό, στην περιοχή του προαστίου Φοίνικας στην ανατολική Θεσσαλονίκη, αποτελεί το μόνο από τα τρία νοσοκομεία του ΙΚΑ που υπήρχαν στην πόλη και που παραμένει σε λειτουργία σήμερα, ενταγμένο πλήρως στο ΕΣΥ.

Είναι το πρώτο από τα νοσοκομεία ΙΚΑ της Θεσσαλονίκης που δημιουργήθηκε και εγκαταστάθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60 στο νεόδμητο κτήριο της ιστορικής Σχολής Κωνσταντινίδη που κατασχέθηκε τότε από το ΙΚΑ για χρήση.

Μετά τη δημιουργία αυτού ως **Α' Νοσοκομείου ΙΚΑ**, ακολούθησε το 1971(6) η ενοικίαση της Ιδιωτικής Κλινικής Δανηλίδη στη Νέα Κρήνη Καλαμαριάς και λειτουργία της ως **Β' Νοσοκομείου ΙΚΑ** για να ακολουθήσει στη συνέχεια η παραχώρηση από το Τάγμα των Καλογραιών – Αδελφών του Ελέους του Αγίου Βικεντίου του Παύλου, του παλαιού «**Καθολικού – Γαλλικού Νοσοκομείου**» στην οδό Φράγκων και να λειτουργήσει στις αρχές της δεκαετίας του '80 ως **Γ' Νοσοκομείο ΙΚΑ «ο Άγιος Παύλος»**. Το **Καθολικό – Γαλλικό Νοσοκομείο** είχε πολύ μακρά και ενδιαφέρουσα ιστορία συνδεδεμένη άρρηκτα με την πόλη. Ιδρύθηκε στα 1865, λειτουργήσε στην αρχή ως ιατρείο και μετά ως Γενικό Νοσοκομείο, στην ίδια πάντα θέση, στην οδό Φράγκων, το κέντρο του Φραγκομαχαλά.

Το 1983 με τη δημιουργία του ΕΣΥ τα δύο Νοσοκομεία, Α' και Γ' του ΙΚΑ, παραχωρήθηκαν στο Κράτος, συγχωνεύθηκαν και εντάχθηκαν πλήρως στο ΕΣΥ ως ενιαίο Νοσοκομείο με την ονομασία «**Α' Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης ο Άγιος Παύλος**», αποτελούμενο από δύο επιμέρους συγκροτήματα, το μεν **Α' Συγκρότημα** στον **Φοίνικα**, το δε **Β' Συγκρότημα** στην **οδό Φράγκων**.

Το **Β' Νοσοκομείο ΙΚΑ «Παναγία»** ιδιοκτησίας Δανηλίδη συνέχισε τη λειτουργία του ως το μόνο νοσοκομείο του ΙΚΑ στη Θεσσαλονίκη μέχρι το 2013, οπότε και διακόπηκε η λειτουργία του.

Τα δύο Συγκροτήματα του νοσοκομείου «**Άγιος Παύλος**» λειτούργησαν μέχρι το τέλος του 1999, οπότε στην εναγώνια προσπάθεια έναρξης λειτουργίας του Νοσοκομείου «**Παπαγεωργίου**»

Φωτογραφίες αρχείου

αποφασίσθηκε να μεταφερθούν οι κλινικές του συγκροτήματος της Φράγκων σε αυτό.

Έτσι παρέμεινε σε λειτουργία μόνο το *Α΄ Συγκρότημα του Φοίνικα* το οποίο σήμερα υφίσταται ως «*Α΄ Νομαρχιακό Γενικό Νοσοκομείο "Ο Άγιος Παύλος"*». Σε ό,τι αφορά την κτηριακή υποδομή έχει επεκταθεί εντυπωσιακά. Έχει δύναμη 250 κλινών και διατηρεί τη μοναδική στη Βόρειο Ελλάδα Μονάδα Υπερβαρικής οξυγονοθεραπείας.

7. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΧΕΠΑ

Η ιστορία του Πανεπιστημιακού Γενικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης «ΑΧΕΠΑ» είναι στενά συνδεδεμένη με αυτή της Ιατρικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Η πρώτη αναφορά για την ίδρυση του Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ γίνεται τον Οκτώβριο του 1945, στη συνεδρίαση της Σχολής κατά την οποία ο Κοσμητορας Γ. Χατζηβασιλείου αναφέρει ότι «το πολύτιμον τούτο απόκτημα οφείλεται εις την φροντίδαν και τας ενεργείας του **Μ. Σιγάλα**».

Το 1947 οι ΑΧΕΠΑΝΣ αποφασίζουν σε συνεργασία με τη νέα Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου, να ενισχύσουν την ίδρυση ενός σύγχρονου νοσοκομείου στη Θεσσαλονίκη, του Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ.

Η ίδρυση του νοσοκομείου πραγματοποιήθηκε το 1951, αλλά η ουσιαστική του λειτουργία ξεκίνησε το 1953.

Το Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ είχε 120 διαθέσιμες κλίνες. Το 1955 με δωρεά της Σουηδικής Φιλανθρωπικής Οργάνωσης RAEDDA BARNER, ανεγείρεται και εξοπλίζεται πλήρως μία νέα Πτέρυγα Παιδιατρικής Κλινικής, δύναμης 100 κλινών. Το 2009 εγκαινιάζεται η νέα πτέρυγα του Παιδοογκολογικού Τμήματος της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής,

δωρεά του Συλλόγου «ΛΑΜΨΗ» στη μνήμη του Γεώργιου Παντελάκη.

Επιτεύγματα της εποχής: Το 1968 η άριστη συνεργασία των καθηγητών Κ. Τούντα και Δ. Βαλτή και των εξαιρετικών συνεργατών τους οδήγησε στο μεγάλο επίτευγμα της 1^η μεταμόσχευσης νεφρού στην Ελλάδα και από τις πρώτες στην Ευρώπη. Φωτογραφία από εφημερίδα «Μακεδονία».

8. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

Προς το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (1917-1918) στη σημερινή θέση του νοσοκομείου στην Εξοχή Ασβεστοχωρίου Θεσσαλονίκης κατασκευάστηκαν από τον Βρετανικό Στρατό ορισμένα παραπήγματα για την επιτόπια νοσηλεία των τραυματιών. Δύο χρόνια μετά, εγκαταλείφθηκαν από τον Βρετανικό Στρατό τα παραπήγματα και αποτέλεσαν τη βάση για την ίδρυση από το ελληνικό κράτος του «**Νοσοκομείου Φυματιώντων**».

Μέχρι το 1938 προστέθηκαν μερικές νέες εγκαταστάσεις οπότε μετονομάστηκε σε «Σανατόριο Ασβεστοχωρίου». Το «Πέτρινο Κτήριο» χτίστη-

κε το 1948 που αποτέλεσε τη ραχοκοκαλιά του Νοσοκομείου. Μέχρι το 1960 χτίστηκαν και άλλες βοηθητικές εγκαταστάσεις. Το 1966 μετονομάστηκε σε «Κέντρο Νοσημάτων Θώρακος Βορείου Ελλάδος» (ΚΝΘΒΕ) και δημιουργήθηκαν η Θωρακοχειρουργική, η Παν/κή Πνευμονολογική, η Καρδιολογική και η ΩΡΛ κλινική.

Μεταξύ 1981 και 1987 ανακατασκευάστηκαν διάφορα κτήρια όπως το «Τρίδυμο», «Δ' Πτέρυγα του Πέτρινου Κτηρίου» κ.ά. Μετά το 1981 αυξήθηκαν αλματωδώς οι χώροι των καθαρά ιατρικών κτηρίων ώστε από 17.030 τ.μ. το 1981 να φθάσουν το 1984 τα 40.050 τ.μ.

Το 1983 μετονομάστηκε αρχικά σε «Γενικό» και στη συνέχεια σε «Γενικό Περιφερειακό Νοσοκομείο Γ. Παπανικολάου» και ακολούθησε η ίδρυση νέων κλινικών και τμημάτων.

Επιτεύγματα: Ανάπτυξη της Θωρακοκαρδιοχειρουργικής κλινικής και πραγματοποίηση πρωτοποριακών καρδιοχειρουργικών επεμβάσεων (στεφανιαίες παρακάμψεις) με πρωτοπόρο τον **Παναγιώτη Σπύρου**.

9. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Το νεότερο νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης λειτούργησε το 2000 και είναι δωρεά του Ιδρύματος «Παπαγεωργίου». Έχει συνολικό εμβαδόν κτηρίων 74.500 τμ. σε οικόπεδο 157 στρεμμάτων που παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Άμυνας και αποτελεί ένα κόσμημα αρχιτεκτονικό. Το όνομά του είναι προς τιμή των δωρητών αδελφών Παπαγεωργίου. Ο θεμέλιος λίθος ετέθη το 1993. Η δυναμικότητα του Νοσοκομείου είναι 735 κλίνες και σήμερα διαθέτει κλινικές, εργαστήρια, τμήματα και μονάδες όλων των ειδικοτήτων.

10. 424 ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

Το παλαιό νοσοκομείο

Κτίστηκε στο τέλος του περασμένου αιώνα (1888) και λειτούργησε ως Τουρκικό Στρατιωτικό Νοσοκομείο το οποίο μετά το 1912, μετετράπη σε Ελληνικό Στρατιωτικό Νοσοκομείο.

Μετά το 1912, μετετράπη σε **Γ' Ελληνικό Στρατιωτικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης**. Το 1925 μετονομάζεται σε Παθολογικό Στρατιωτικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης και το 1929 σε **Α' Στρατιωτικό Νοσοκομείο Θεσσαλονίκης**. Κατά τη Γερμανο-Ιταλική κατοχή έπαυσε να λειτουργεί λόγω καταστροφής από βομβαρδισμούς και από το 1948 επαναλειτουργεί ως **424 Στρατιωτικό Νοσοκομείο**.

Το Νοσοκομείο το συγκροτούσε ένα μεγάλο κτήριο, που μπορούσε να δεχθεί μέχρι και 750 άτομα.

Πρώτος Έλληνας αρχίατρος μετά την απελευθέρωση από τον οθωμανικό ζυγό, υπήρξε ο **Νικόλαος Βασιλειάδης**, ο οποίος διαδέχθηκε τον τελευταίο οθωμανό γενικό αρχίατρο **Νισσίμ Πασσά**.

Το 1940 είχε τη δυνατότητα περίθαλψης άνω των 500 ασθενών. Ήταν η μεγαλύτερη στρατιωτική νοσηλευτική μονάδα της επικράτειας.

Τόσο κατά τη μεσοπολεμική περίοδο (μεταξύ Α' και Β' παγκοσμίων πολέμων) όσο και μετά την απελευθέρωση από τους Γερμανούς, λειτούργησε στη Θεσσαλονίκη και δεύτερο στρατιωτικό νοσοκομείο, στη Βίλλα Αλλατίνη.

Το σύνολο των ανεπτυγμένων κλινών του Νοσοκομείου είναι 300.

Τον Αύγουστο του 2007 γίνεται η μετεγκατάσταση στο νέο 424 ΓΣΝΕ σε οικόπεδο 100 στρεμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας δίπλα στο Νοσοκομείο Παπαγεωργίου, στη Δυτική Θεσσαλονίκη.

11. ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΑΦΡΟΔΙΣΙΩΝ ΚΑΙ ΔΕΡΜΑΤΙΚΩΝ ΝΟΣΩΝ

Το νοσοκομείο ιδρύθηκε από τον Δήμο Θεσσαλονίκης για τη θεραπεία εκδιδομένων γυναικών που έπασχαν από αφροδίσια νοσήματα και για την προστασία του πληθυσμού το έτος 1917. Έναν χρόνο αργότερα εγκαταστάθηκε στην έπαυλη Νικ. Χατζηλαζάρου. Το 1925 ο πρώτος κανονισμός του Νοσοκομείου προέβλεπε την ανάπτυξη 150 κλινών. Μέχρι το 1960 ήταν ελάχιστοι οι ασθενείς που προσέφευγαν στο Νοσοκομείο καθώς η παράδοση νοσηλείας αφροδισίων απέτρεπε το κοινό να απευθυνθεί σε αυτό. Με τον καιρό αυτό βελτιώθηκε. Λειτουργήσαν εκτός από τα εργαστήρια δύο Δερματολογικές κλινικές (μία Κρατική και μία Πανεπιστημιακή). Το 2004 η Β' Πανεπιστημιακή Δερματολογική κλινική μεταφέρθηκε στο Νοσοκομείο Παπαγεωργίου.

Το Νοσοκομείο δεν διαθέτει Χειρουργική Κλινική.

12. ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αι. λειτουργούσε υποτυπώδες άσυλο φρενοπαθών στην εκκλησία του Αγίου Αντωνίου, στη σημερινή οδό Φιλικής Εταιρείας, κοντά στο Ιπποδρόμιο. Ακόμη και σήμερα, υπάρχουν οι μεταλλικοί κρίκοι μέσα στην εκκλησία που χρησίμευαν για να δένονται οι δυστυχείς ασθενείς οι οποίοι θεωρούνταν δαμνισμένοι. Παρόμοιο όμως άσυλο λειτουργούσε από το 1908 στην Ισραηλιτική Κοινότητα για 80 τρόφιμους. Το 1917 ιδρύεται το **Δημόσιο Ψυχιατρείο (Άσυλο Φρενοβλαβών)** με αρχική εγκατάσταση σε τριώροφο κτήριο στην οδό Ειρήνης κοντά στην πλατεία

Βαρδαρίου και δύναμη 30 κρεβατιών. Το 1919 μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, το Δημόσιο Ψυχιατρείο (Άσυλο Φρενοβλαβών) μεταφέρεται στο Λεμπέτ στην οδό Λαγκαδά, σε χώρο τον οποίο οι Σύμμαχοι χρησιμοποιούσαν για σταυλισμό αλόγων και άλλων υποζυγίων, τα οποία και χάρισαν τον τίτλο που συντηρείται ως τώρα στο νοσοκομείο και την περιοχή (Les betes, ζώα). Οι συνθήκες ήταν άθλιες.

Τότε άρχισαν να γίνονται οι πρώτες πρόχειρες εγκαταστάσεις αφού απαλλοτριώθηκε και περιφράχθηκε ο γύρω χώρος. Το 1925 θεσπίζεται ο πρώτος οργανισμός, που καθορίζει τη λειτουργία του Δημοσίου Ψυχιατρείου.

Το 1938 δημοσιεύεται δεύτερος οργανισμός που τον ακολουθεί νεότερος αναμορφωμένος το 1956. Σήμερα λειτουργεί το ίδρυμα σύμφωνα με τον οργανισμό που δημοσιεύθηκε την 30-9-86.

Κατά την Κατοχή χρησιμοποιείται το μεγάλο κτήριο του Ψυχιατρείου από τους Γερμανούς ως αρχηγείο της περιοχής. Τις τελευταίες δεκαετίες βελτιώθηκαν κατά πολύ οι κτηριακές εγκαταστάσεις και αυξήθηκε ο αριθμός των κλινών σε 800 περίπου. Το 1917 έγιναν εκδηλώσεις και εκθέσεις με την ευκαιρία της συμπλήρωσης των 100 χρόνων λειτουργίας του.

Επίλογος

Τα νοσοκομεία που δημιουργούνται στη Θεσσαλονίκη είναι κυρίως από τις διάφορες κοινότητες της πόλης ή από δωρεές. Η συμμετοχή του ελληνικού κράτους μετά την απελευθέρωση το 1912 είναι μικρή και αφορά κυρίως στην επέκταση και τη συντήρηση των υπαρχόντων νοσοκομείων.

Παρ' όλα αυτά η προσφερόμενη Ιατρική στους κατοίκους της πόλης είναι υψηλής ποιότητας τόσο πριν όσο και μετά την απελευθέρωσή της. Η δημιουργία της Ιατρικής Σχολής το 1942, παρά τις τεράστιες δυσκολίες και τα εμπόδια στην αρχή, κατάφερε να βελτιώσει σημαντικά την ποιότητα των ιατρικών παροχών αλλά και να δημιουργήσει στις μέρες μας έναν επιστημονικό ιατρικό πυρήνα ισάξιο τόσο της Αθήνας όσο και άλλων πόλεων του εξωτερικού σε συνεργασία και με την Ιατρική Εταιρεία Θεσσαλονίκης, το ιατρικό δυναμικό του ιδιωτικού τομέα και των αξιόλογων ιδιωτικών κλινικών που δημιουργήθηκαν εντωμεταξύ.